

บันทึก

เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจตามโครงการสุขภาพไทย

กระทรวงพาณิชย์ได้มีหนังสือ ที่ พณ.๐๒๐๔/๒๕๗๓ ลงวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นว่า โดยที่ปัจจุบันมีคณะบุคคลจัดตั้งบริษัทจำกัดขึ้นสองแห่งให้ชื่อว่า บริษัทศูนย์สุขภาพประเทศไทย จำกัดและบริษัทการแพทย์และสุขภาพประเทศไทย จำกัด ซึ่งได้ทำการประกาศชักชวนให้ประชาชนเข้าสมัครเป็นสมาชิกของโครงการสุขภาพของบริษัทดังกล่าว โดยผู้เป็นสมาชิกจะต้องมีอายุไม่เกิน ๕๕ ปี และต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่บริษัทเป็นค่าธรรมเนียมการเข้าเป็นสมาชิก และต้องชำระค่าบำรุงเป็นรายปีด้วย ในการนี้บริษัทได้ออกคู่มือสมาชิกซึ่งลงนามโดยกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทให้สมาชิกยึดถือไว้เป็นหลักฐานโดยสัญญาว่าหากสมาชิกได้รับอุบัติเหตุ เจ็บป่วย หรือประสงค์จะตรวจสอบสุขภาพฯ บริษัทจะให้บริการตรวจรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลหรือคลินิกตามที่กำหนดในโครงการนั้นเป็นการตอบแทน กระทรวงพาณิชย์จึงหารือว่า การกระทำของบริษัททั้งสองเป็นการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยหรือประกอบธุรกิจประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐ หรือไม่ หากถือเป็นการประกอบธุรกิจดังกล่าว กระทรวงพาณิชย์จะได้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๘) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวข้างต้นและได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงพาณิชย์(สำนักงานประกันภัย) และผู้แทนบริษัทการแพทย์และสุขภาพประเทศไทย จำกัด ซึ่งผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ได้เชิญมาร่วมชี้แจง ประกอบกับเอกสารต่างๆ ที่ได้ออกในการดำเนินงานของบริษัทดังกล่าวแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงว่า บริษัททั้งสองแห่งนั้นมีการดำเนินการทำนองเดียวกัน สำหรับบริษัทการแพทย์และสุขภาพประเทศไทย จำกัด นั้นมีการรับสมัครสมาชิก โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการสมัครประมาณรายละ ๑,๐๐๐ บาท แต่ถ้าสมัครพร้อมกัน ๒ คน จะเรียกเก็บน้อยลง ๑๐% ถ้าสมัครพร้อมกัน ๓ - ๔ คน จะเรียกเก็บน้อยลง ๑๖% และถ้าสมัครพร้อมกันตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไปจะเรียกเก็บน้อยลงอีกประมาณ ๒๐ - ๓๐% บริษัทฯ จะเก็บค่าธรรมเนียมนี้ไว้และจะคืนให้ร้อยละ ๒๕ ถ้าสมาชิกพ้นจากการเป็นสมาชิกหลัง ๓ ปี คืนร้อยละ ๕๐ ถ้าพ้นจากการเป็นสมาชิกหลัง ๔ ปี และคืนให้ทั้งหมดถ้าพ้นจากการเป็นสมาชิกเมื่อหลัง ๕ ปีแล้ว แต่ถ้าเมื่อครบ ๕ ปี สมาชิกผู้ใดยังคงเป็นสมาชิกต่อไปก็จะได้ค่าสมนาคุณคิดเป็นเงินร้อยละ ๘ ต่อปีของเงินค่าธรรมเนียมดังกล่าว นอกจากนี้สมาชิกจะต้องเสียค่าบำรุงเป็นรายปี ประมาณปีละ ๑,๕๐๐ - ๒,๑๐๐ บาท (โดยมีจำนวนมากน้อยต่างกันตามอายุและเพศ) การขาดชำระค่าบำรุงรายปีจะมีผลให้สมาชิกขาดจากสมาชิกภาพ และในการนี้บริษัทให้คำมั่นว่าสมาชิกจะได้รับการตรวจรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลดังที่ระบุไว้ในโครงการ เมื่อเกิดกรณีเจ็บป่วย

หรือมีอุบัติเหตุตามที่ระบุไว้ใน คู่มือสมาชิกโครงการสุขภาพ อันได้แก่ การตรวจเช็คร่างกายและสุขภาพประจำปี การเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล และบริการอื่นๆ อีก โดยสมาชิกไม่ต้องเสียค่าบริการในการนั้น หรือถ้าเสียก็เสียในอัตราพิเศษกว่าปกติ กิจการของบริษัทดังกล่าวจึงเป็นการเรียกเก็บเงินจำนวนหนึ่งเป็นรายปีและมีค่ามันที่จะให้บริการโดยการให้บริการจะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุที่สมาชิกจะได้รับในแต่ละปี จากสภาพของกิจการดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๘) มีความเห็นว่า

(๑) เมื่อการจะให้บริการหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับเหตุที่ไม่เกี่ยวกับความตายของบุคคล กิจการดังกล่าวจึงไม่ใช่การประกันชีวิต (มาตรา ๘๘๙ ป.พ.พ.)^๑ และไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๑๐

(๒) กิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่อาศัยการเสี่ยงภัยเป็นเงื่อนไขในการชำระหนี้ตอบแทน โดยที่การประกอบกิจการดังกล่าวมีการเรียกเก็บเงินประจำปีจากสมาชิก(ค่าบำรุง) และมีค่ามันว่าจะให้บริการรักษาพยาบาลเป็นการตอบแทนเมื่อมีเหตุเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ ซึ่งการจะเจ็บป่วยเป็นโรคอะไรหรือจะได้รับอุบัติเหตุอย่างไหนเป็นเหตุในอนาคตซึ่งไม่มีความแน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ คือจะเกิดหรือไม่เกิดก็ได้ และอาจเกิดมากหรือเกิดน้อยก็ได้ ดังนั้นการยึดเหตุดังกล่าวเป็นเงื่อนไขในการให้บริการรักษาพยาบาลตอบแทนจึงเป็นการยึดเอาการเสี่ยงภัยเป็นเงื่อนไขในการชำระหนี้ตามสัญญาอันเป็นลักษณะสำคัญของสัญญาประกันภัย (มาตรา ๘๖๗ ป.พ.พ. วรรคสาม)^๒ ซึ่งตามโครงการของบริษัทฯ ดังกล่าวก็ได้จำกัดการเสี่ยงภัยบางประการไว้เพื่อประโยชน์ในธุรกิจของบริษัทด้วย เช่น ผู้จะเป็นสมาชิกต้องมีอายุอย่างน้อย ๓๐ วัน ให้สมาชิกที่มีอายุเกิน ๖๕ ปี พ้นจากสมาชิกภาพ หรือไม่ให้บริการถ้าเป็นค่ารักษาพยาบาลเนื่องจากอุบัติเหตุในการขับขี่หรือซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งเห็นได้ว่าสภาพข้อจำกัดเช่นนั้นเป็นกรณีที่มีการเสี่ยงภัยสูงนั่นเอง

(๓) กิจการดังกล่าวเป็นการประกันความเสียหายอันพึงประมาณเป็นเงินได้และความเสียหายอันเกิดจากการเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุต่อร่างกายนั้นเป็นความเสียหายอันพึงประมาณเป็นเงินได้ เพราะถ้ามีผู้กระทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุขึ้นนั้นก็อาจฟ้องร้องให้ผู้กระทำชดใช้ค่าเสียหายได้ และการจะเยียวยาความเสียหายนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือกลับคืนดีดังเดิมก็จะต้องมีการใช้แรงงานและทรัพย์สินในการนั้นด้วย กรณีจึงตรงกับ วินาศภัย ใน

^๑ มาตรา ๘๘๙ ในสัญญาประกันชีวิตนี้ การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง

^๒ มาตรา ๘๖๗

ฯลฯ

ฯลฯ

กรมธรรม์ประกันภัย ต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัยและมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) วัตถุประสงค์เอาประกันภัย

(๒) ภัยใดซึ่งผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง

ฯลฯ

ฯลฯ

เรื่องประกันภัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา ๘๖๙ ป.พ.พ.)^๓

(๔) กิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่มีการใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินเป็นการตอบแทน การใดจะเป็นการประกันภัยหรือไม่ มาตรา ๘๖๑ ป.พ.พ. บัญญัติว่า "อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุผลอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินที่เรียกว่า เบี้ยประกันภัย" สำหรับคำว่า "ค่าสินไหมทดแทน" นี้มิได้มีความหมายเฉพาะเงินหรือทรัพย์สิน แต่ยังหมายถึงการกระทำเพื่อชดใช้หรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือใกล้เคียงกับสภาพเดิม ซึ่งอาจเป็นการกระทำอย่างใดก็ได้ที่มีผลในทางการชดใช้หรือเยียวยาความเสียหายนั้น (เทียบเคียงกับมาตรา ๔๓๘ ป.พ.พ.)^๔ ในกรณีการบังคับให้ออนชื้อที่เอาไปใช้โดยมิชอบ หรือให้โฆษณาข้อความ เป็นต้น)^๕ และถ้อยคำภาษาอังกฤษอันเป็นต้นร่างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา ๔๒๐ และมาตรา ๘๖๑ ป.พ.พ. ก็ใช้ตรงกันว่า to make compensation อันหมายความว่า การกระทำเพื่อชดใช้และเยียวยา ดังนั้น เมื่อการให้บริการรักษาพยาบาลมีผลเป็นการเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นในกรณีเจ็บป่วยและในกรณีเกิดอุบัติเหตุแก่ร่างกายได้ การให้บริการรักษาพยาบาลจึงเป็นการให้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๘๖๑ ป.พ.พ.นั่นเอง อนึ่ง ในกิจการของบริษัทฯ ที่มีปัญหานี้ก็มีบางกรณีที่ระบุกันไว้โดยตรงทีเดียวว่าจะให้กันเป็นเงินก็ได้ เช่น กรณีประสบอุบัติเหตุนอกเขตกรุงเทพมหานคร และมีความจำเป็นเข้ารับการรักษาพยาบาล ณ โรงพยาบาลที่ไม่ใช่ของโครงการซึ่งบริษัทฯ จะช่วยค่ารักษาพยาบาลไม่เกินครั้งละ ๒,๐๐๐ บาท และในกรณีที่สมาชิกไม่ได้ใช้บริการรถพยาบาลของโครงการแต่ถ้าเป็นรถพยาบาลของโรงพยาบาลของโครงการ บริษัทฯ จะให้ค่ารถพยาบาลจำนวนร้อยละ ๒๕ ของจำนวนที่จ่ายจริง เป็นต้น

(๕) กิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่มีการเรียกเก็บเบี้ยประกันภัย โดยที่บริษัทฯ ได้เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมและเงินค่าบำรุงรายปีเป็นค่าตอบแทนในการจะให้บริการตามสัญญาเงินดังกล่าวแม้จะเรียกชื่ออย่างอื่นแต่มีลักษณะเป็นเบี้ยประกันนั้นเอง เพราะมีการเรียกเก็บโดยคำนึงถึงความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นตามสัญญา

จากลักษณะของกิจการดังได้กล่าวมาใน (๒) (๓) (๔) และ (๕) จึงเห็นว่ากิจการ

^๓ มาตรา ๘๖๙ อันคำว่า วินาศภัย ในหมวดนี้ ท่านหมายความว่า ความรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้

^๔ มาตรา ๔๓๘ ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด ถ้าใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงจะบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย

Section 438 The Court shall determine the manner and the extent of compensation according to the circumstances and the gravity of the wrongful act.

Compensation may include restitution of the property of which the injured person has been wrongfully deprived or its value as well as damages to be granted for any injury caused.

^๕ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๙๓๙ - ๙๔๐/๒๕๓๘ และที่ ๖๔/๒๕๐๑

ดังกล่าวนี้ เป็นการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๑๐^๖

(ลงชื่อ) อมร จันทรสมบูรณ์

(นายอมร จันทรสมบูรณ์)

รองเลขาธิการฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๒๑

^๖ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“วินาศภัย” หมายความว่า ความเสียหายใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์หรือรายได้ด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

“การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย” หมายความว่า การประกอบธุรกิจประกันต่อด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๗ การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจะกระทำต่อเมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และโดยได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี

คำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยต้องมีรายการตามที่รัฐมนตรีกำหนดและจะดำเนินการเพื่อจัดตั้งบริษัทจำกัดได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ในการนี้รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขก็ได้

การควบบริษัทเข้ากันให้ถือว่าเป็นการจัดตั้งบริษัทจำกัด

เมื่อได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดและได้วางหลักทรัพย์ประกันตามมาตรา ๑๓ กับทั้งได้ดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตามมาตรา ๑๔ แล้ว ให้แจ้งต่อรัฐมนตรีเพื่อขอรับใบอนุญาต

ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยให้ทำตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๑ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการเป็นผู้รับประกันภัยโดยทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลใด ๆ นอกจากจะเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามพระราชบัญญัตินี้